

บทที่ 3

หลักสูตร

ขอบข่ายของเนื้อหา

1. ความสำคัญ
2. ที่มาของหลักสูตร
3. ความหมายของหลักสูตร
4. ความสำคัญของหลักสูตรต่อการจัดการศึกษา
5. องค์ประกอบของหลักสูตร
6. ประเภทของหลักสูตร
7. หลักในการสร้างหลักสูตร
8. ความสำเร็จของหลักสูตร
9. ระดับของการศึกษา
10. หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521
11. หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521
12. หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524
13. สรุป
14. คำถามและกิจกรรมประกอบท้ายบทที่ 3

จุดประสงค์ในบทที่ 3

เพื่อให้ผู้เรียนสามารถ

1. บอกที่มาของหลักสูตรได้
2. อธิบายความหมายของหลักสูตรได้
3. ระบ้องค์ประกอบของหลักสูตรได้
4. อธิบายระดับการศึกษาของชาติระดับต่างๆได้
5. วิเคราะห์หลักสูตรระดับใดระดับหนึ่งได้

บทที่ 3

หลักสูตร

1. ความสำคัญ

หลักสูตร (Curriculum) เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นสืบเนื่องมาจากปรัชญาการศึกษา โดยเน้นการกำหนดคุณลักษณะ หรือเกณฑ์ของเป้าหมาย (Criterion of Goals) ให้กับผู้ที่เกี่ยวข้องทราบว่าการที่ผู้เรียนจะบรรลุเป้าหมายดังที่คาดหวังไว้ในปรัชญาการศึกษานั้น ผู้เรียนจำเป็นต้องเรียนรู้สิ่งใดและการเรียนรู้จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะใดหรือมีคุณภาพเป็นเช่นไร ฉะนั้น ในการกล่าวถึงหลักสูตรนั้น นอกจากการกล่าวถึงเนื้อหาวิชาต่าง ๆ ที่ผู้เรียนต้องเรียนรู้แล้ว ยังต้องพาดพิงไปถึงจุดมุ่งหมายของแต่ละวิชาว่าต้องการให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะใดหรือพฤติกรรมใดอีกด้วย

หลักสูตรถือได้ว่าเป็นองค์ประกอบทางการศึกษาประการหนึ่งที่นอกเหนือจากปรัชญา การสอน การวัดผลประเมินผล และการวิจัย ลักษณะของหลักสูตรที่ดีนั้น จะต้องสนองความต้องการของสังคมหรือความจำเป็นของสังคม จะต้องสนองความต้องการของเด็ก คือสร้างนิสัยที่ดีให้แก่เด็ก ทำให้เด็กเกิดความสะดวกสบายใจในขณะที่เรียนตามหลักสูตรนั้น ดังจะเห็นได้ว่าหลักสูตรมีให้เด็กเลือกเรียนตามความสนใจ ความถนัด และความสามารถ

หลักสูตรที่ดีจะต้องเหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไม่ขัดต่อหลักศีลธรรมอันดีของสังคม หลักสูตรสามารถนำมาใช้ได้สะดวกและที่สำคัญหลักสูตรที่ดีนั้นจะต้องเหมาะสมกับความสามารถของผู้เรียน นั่นคือต้องมีความยืดหยุ่นสามารถดัดแปลงให้เหมาะสมกับสภาพของเด็ก สภาพของท้องถิ่นได้

การสอนของครูเป็นหัวใจของการนำหลักสูตรไปใช้ หลักสูตรจะสัมฤทธิ์ผลมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับการสอนของครูเป็นส่วนใหญ่ ถ้าปราศจากหลักสูตรแล้วการสอนก็ไม่สามารถดำเนินไปอย่างมีระบบระเบียบและถูกทิศทาง ดังนั้น หลักสูตรกับการสอนจึงเป็นของคู่กัน

2. ที่มาของหลักสูตร

ประมาณคริสต์ศตวรรษที่ 5 ชาวโรมันชื่อ Matianus Capella เป็นคนแรกที่ริเริ่ม ในการรวบรวมเอาวิชาต่าง ๆ ซึ่งชาวกรีกใช้สอนให้เป็นหมวดหมู่เป็น 2 กลุ่ม โดยนำวิชาต่าง ๆ ซึ่งมีอยู่ 7 วิชา ที่เรียกกันในสมัยนั้นว่า ศิลปศาสตร์ 7 ประการ (Seven Liberal Arts)

กลุ่มแรกเรียกว่า Trivium ในกลุ่มแรกนี้เป็นกลุ่มความรู้ทั่วไป ซึ่งมีอยู่ 3 วิชา คือ ไวยากรณ์ ศิลปการพูด และภาษาศาสตร์

กลุ่มที่สองเรียกว่า Quadrivium ในกลุ่มที่สองนี้เป็นกลุ่มฝึกสอนสติปัญญา ซึ่งมีอยู่ 4 วิชา คือ ดนตรี เรขาคณิต ดาราศาสตร์ และเลขคณิต

นับเป็นครั้งแรกที่มีการแบ่งหมวดหมู่ตามลักษณะวิชา ซึ่งถือว่าเป็นจุดเริ่มในการพัฒนาหลักสูตรจนมาถึงปัจจุบันนี้

ปรัชญาทางการศึกษา (Educational Philosophy) มีความสำคัญต่อการพัฒนาหลักสูตร และการทำหลักสูตร หลักสูตรที่ดีจะต้องสนองความต้องการตามความมุ่งหมายทางการศึกษา หลักสูตรที่ดีนั้นจะต้องมีการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา หลักสูตรที่ดีนั้นต้องคำนึงถึงความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ของตัวเด็กทั้งในด้านความต้องการ ความสามารถ ความสนใจ และอื่น ๆ ให้ตรงกับความต้องการของตน และความต้องการของประเทศชาติ

ในการเรียนการสอน หลักสูตรมีความสำคัญเป็นอันดับสองรองลงมาจากครู¹ ซึ่งครูจะต้องทำการศึกษหลักสูตรให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ โดยเฉพาะหลักสูตรวิชาที่ครูจะสอนหลักสูตรประถมศึกษาและมัธยมศึกษาของประเทศไทย กระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้จัดทำและยังมีแนวโน้มที่จะให้ผู้รู้ทั้งหลายได้มีส่วนร่วมในการสร้างหลักสูตรมากยิ่งขึ้นเพื่อให้หลักสูตรมีความเหมาะสมและตรงตามความต้องการของประเทศและความต้องการของท้องถิ่นต่าง ๆ มากยิ่งขึ้น

3. ความหมายของหลักสูตร (Curriculum)

นักการศึกษาได้ให้คำจำกัดความของหลักสูตรไว้มากมายสำหรับความหมายของหลักสูตร ในแง่ปฏิบัติการที่ครูควรทราบนั้น โอลิเวอร์² (Oliver) ได้ให้ความหมายไว้ว่าหลักสูตร

¹วินิจ เกตุขำ, หลักการสอนและการเตรียมประสบการณ์ภาคปฏิบัติ (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, 2522), หน้า 56.

²กาญจนา เกียรติประวัติ, วิธีสอนทั่วไปและทักษะการสอน (กรุงเทพมหานคร : วัฒนาพานิช, 2524), หน้า 1.

คือ กิจกรรมหรือประสบการณ์ทั้งหมดที่ครูหรือทางโรงเรียนจัดให้แก่ผู้เรียน เพื่อพัฒนาผู้เรียนทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และจิตใจ

ถ้าเราพิจารณาตามความหมายนี้ จะพบว่า มีสองแนวคิดที่สำคัญคือ

- หลักสูตรตามแนวคิดเดิม หมายถึง รายวิชาที่กำหนดไว้เพื่อให้เด็กนักเรียน
- หลักสูตรตามแนวคิดใหม่ หมายถึง ประสบการณ์ทางการศึกษาทุกอย่างที่ทางโรงเรียนจัดขึ้น เพื่อให้เด็กได้รับการฝึกฝนอบรมในด้านต่าง ๆ อย่างดีที่สุด จนสามารถที่จะดำรงชีวิตอยู่ในสังคมของตนมีความสุข

ทางด้านแรแกน (William B. Ragan) กล่าวถึงความหมายของหลักสูตรในความหมายเดิม หลักสูตรหมายถึง “สิ่งที่กำหนดไว้ให้สอนในโรงเรียน” แต่ในความหมายปัจจุบันหลักสูตรหมายถึง “มวลประสบการณ์ของเด็กที่โรงเรียนเป็นผู้รับผิดชอบจัดให้ ซึ่งประสบการณ์ดังกล่าวย่อมแสดงให้เห็นผลแห่งเจตนาธรรมของผู้ใหญ่ในชุมชน รัฐและประเทศที่มุ่งให้เด็กได้เจริญงอกงามที่สุด และมีคุณสมบัติที่เทียบพร้อมที่สุดภายใต้อิทธิพลแห่งวัฒนธรรมที่ตนดำรงชีวิตอยู่”

เพื่อให้เกิดความเข้าใจ ความหมายของหลักสูตรให้กว้างขวางขึ้น เราจะแยกเป็นข้อ ๆ ดังต่อไปนี้

- 3.1 หลักสูตรเป็นเรื่องของประสบการณ์ของเด็กเท่านั้นไม่ใช่เรื่องที่เน้นในตำราหรือเนื้อหาวิชา เนื้อหาวิชาเป็นเพียงทางที่จะนำไปสู่ประสบการณ์ตรงที่ได้จากการเปรียบเทียบ ทดลองหรือกิจกรรมอื่น ๆ
- 3.2 หลักสูตรเป็นเรื่องที่ครอบคลุมเนื้อหาอื่น ๆ นอกเหนือจากเนื้อหาวิชาที่เรียน การเลือกสิ่งที่เป็นประโยชน์เนื้อหาที่ถูกต้องเหมาะสมเป็นความรับผิดชอบของครู แต่เนื้อหาวิชานั้นไม่จำเป็นจะต้องยึดถืออย่างเคร่งครัด เพราะเนื้อหาดังกล่าวอาจไม่เหมาะสมสำหรับเด็กทุกคนเสมอไป ความสัมพันธ์ของเด็กในห้องเรียน วิธีสอนและการวัดผล ย่อมเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรที่ช่วยให้เกิดการเรียนรู้
- 3.3 หลักสูตรเป็นเรื่องของการจัดสภาพแวดล้อมแห่งการเรียนรู้ ซึ่งผู้เชี่ยวชาญจัดไว้อย่างรอบคอบ เพื่อให้ตรงกับความสนใจ และเหมาะสมกับความสามารถของผู้เรียน ผู้เรียนสามารถจะนำไปใช้ในชีวิตประจำวันตรงกับความจริงแห่งสังคมนั้น ๆ

สรุปได้ว่า หลักสูตรคือกิจกรรมและประสบการณ์ที่ครูหรือทางโรงเรียนจัดให้แก่ นักเรียนแต่ละระดับ แต่ละชั้น ตามระยะเวลาที่กำหนด โดยมีส่วนประกอบดังนี้

- เนื้อหาวิชาที่กำหนดไว้แต่ละชั้นแต่ละวิชาแต่ละระดับ ควรเรียนเกี่ยวกับเรื่องอะไรบ้าง
- กิจกรรมและประสบการณ์ที่ทางโรงเรียนหรือครูผู้สอนได้จัดขึ้น ซึ่งเกิดจากการเรียนเนื้อหาวิชาอันมุ่งให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจ ทักษะและอื่น ๆ
- การดำรงชีวิตในโรงเรียน ซึ่งหลักสูตรมิได้กำหนดไว้ แต่ทางโรงเรียนกำหนดระเบียบวิธีการที่จะอยู่ร่วมกัน เช่น งานประจำ การส่งเสริมให้มีวินัยในตนเอง ส่งเสริมให้มีสุนทรีย์ที่ต้งาม ส่งเสริมความร่วมมือแนวประพฤติปฏิบัติที่จะอยู่ร่วมกัน สิ่งเหล่านี้โรงเรียนเป็นผู้จัดขึ้นเอง

นักการศึกษาในสมัยปัจจุบันได้ให้ความหมายคำว่าหลักสูตรไว้ต่าง ๆ กัน แต่จะเห็นได้ว่านักการศึกษาได้ย้าถึงประสบการณ์ต่าง ๆ แห่งการเรียนที่ทางโรงเรียนจัดให้แก่เด็ก กิจกรรมต่าง ๆ ที่ทางโรงเรียนจัดขึ้นเพื่อสนองความต้องการของเด็ก ความผาสุกในชีวิตของเด็ก ความรับผิดชอบของโรงเรียนที่จะแนะแนวให้เด็กได้มีประสบการณ์จริง และจัดกิจกรรมเพื่อให้เกิดความผาสุกในชีวิตของเด็ก

ดังนั้นการสอนในชั้นเรียนก็เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตร กิจกรรมที่ทางโรงเรียนจัดขึ้น เช่น ชุมนุมกีฬา ชุมนุมต่าง ๆ สภานักเรียน การบริการสุขภาพ ห้องสมุด และบริการแนะแนวต่างก็เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรด้วยเช่นกัน

4. ความสำคัญของหลักสูตรต่อการจัดการศึกษา

หลักสูตรเป็นองค์ประกอบอันสำคัญอย่างหนึ่งของการจัดการศึกษา การจัดการศึกษาประเภทใดและระดับใดจะขาดหลักสูตรเสียมิได้ เพราะหลักสูตรเป็นโครงร่างซึ่งกำหนดไว้ว่าจะให้เด็กได้รับประสบการณ์อะไรบ้างจึงจะเป็นประโยชน์ต่อเด็กและสังคมซึ่งเรามีชีวิตอยู่

หลักสูตรเปรียบเสมือนเครื่องนำทางให้เด็กไปสู่จุดมุ่งหมาย หลักสูตรไม่ใช่แต่เพียงแนะแนวการเรียนเท่านั้น ยังรวบรวมรายการและปัญหาต่าง ๆ ไว้อีกด้วย หลักสูตรไม่ใช่เนื้อหาวิชา แต่เป็นกิจกรรมทั้งหมดที่นำเข้ามาในโรงเรียน

จะเห็นได้ว่าหลักสูตรมีความสำคัญต่อชีวิตนักเรียนเป็นอันมาก แต่หลักสูตรจะมีความสำคัญและมีความสมบูรณ์เพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับครูในการที่จะใช้หลักสูตรและเข้าใจหลักสูตรเป็นอย่างดี รู้ความหมายของหลักสูตรได้ถูกต้องและรู้จักการนำหลักสูตรมาใช้ซึ่งพอจะสรุปได้ว่าหลักสูตรมีความสำคัญดังนี้

- 4.1 หลักสูตรสามารถทำนายลักษณะของสังคมในอนาคตได้ว่าจะเป็นอย่างไรร ทั้งนี้เพราะหลักสูตรจะกำหนดแนวทางความรู้ ความสามารถความประพฤติ ทักษะ

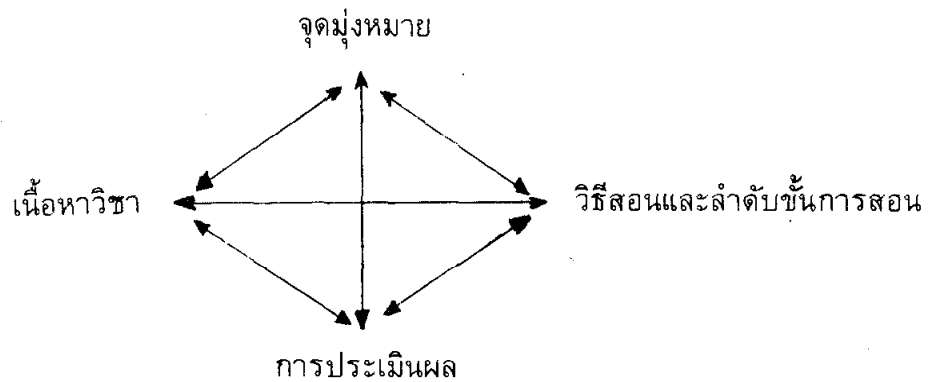
และเจตคติของการอยู่ร่วมในสังคมและการบำเพ็ญประโยชน์ต่อชุมชนและบ้านเมือง

4.2 หลักสูตรเป็นแนวทางในการส่งเสริมความเจริญงอกงามและพัฒนาการของผู้เรียนได้ตามจุดมุ่งหมายของการศึกษา นอกจากนี้ยังเป็นแนวทางในการจัดประสบการณ์ให้กับผู้เรียนว่าควรจะได้รับสิ่งใดบ้างที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม

4.3 หลักสูตรเป็นแนวทางในการปฏิบัติของครูผู้สอน

5. องค์ประกอบของหลักสูตร

กิลล์และคณะ¹ (Giles and Others) เสนอว่า หลักสูตรมีองค์ประกอบที่สัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันหมด (Interrelated Elements) อยู่ 4 ด้าน เขียนเป็นรูปแบบเพื่อแสดงความสัมพันธ์กันดังต่อไปนี้

องค์ประกอบของหลักสูตร (Interrelated Elements)

องค์ประกอบทั้ง 4 ด้านนี้เป็นที่ยอมรับกันกว้างขวาง และเป็นสิ่งที่นำมาเป็นหลักเกณฑ์ในการสร้างหลักสูตร หรือพิจารณาหลักสูตรว่าจะทำสิ่งใด ใช้เนื้อหาใด ใช้วิธีสอนหรือกลวิธีสอนใด และมีการประเมินผลอย่างไร

การใช้หลักสูตรต้องคำนึงถึงองค์ประกอบของหลักสูตรซึ่งมีอยู่ 4 องค์ประกอบด้วยกันดังที่กล่าวไปแล้วคือ

5.1 จุดมุ่งหมาย (Objectives) เป็นการกำหนดว่าต้องการให้ผู้เรียนเป็นคนอย่างไร ทั้งนี้ต้องดูจุดมุ่งหมายของการศึกษาและปรัชญาการศึกษาในระดับชาติจึงจะสามารถเข้าใจจุดมุ่งหมายได้ถูกต้อง สนองความต้องการของประเทศและสนองตัวผู้เรียนได้อย่างแท้จริง

¹กาญจนา เกียรติประวัติ, วิธีสอนทั่วไปและทักษะการสอน (กรุงเทพมหานคร : วัฒนาพานิช, 2524), หน้า 1-2.

- 5.2 เนื้อหาวิชา (Contents) การเลือกสรรและจัดเนื้อหาวิชาความรู้และประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาไปสู่จุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ โดยต้องพิจารณาว่าเนื้อหาสาระใด ควรจะนำไปสอนก่อน-หลัง พร้อมทั้งกำหนดเวลาด้วย
- 5.3 วิธีสอนและลำดับขั้นในการสอนหรือการนำหลักสูตรไปใช้ (Curriculum Imprementation) เป็นการที่ผู้บริหารโรงเรียนและครูนำเอาโครงการของหลักสูตรที่เป็นรูปเล่ม เหล่านั้นไปปฏิบัติให้เกิดผล ซึ่งก็เป็นการนำเอาหลักสูตรไปใช้สอนนั่นเอง การนำ หลักสูตรไปใช้นั้นรวมถึงพฤติกรรมหลาย ๆ อย่าง แต่กิจกรรมที่สำคัญก็คือ “การสอน” หรืออาจกล่าวได้ว่า การสอนเป็นหัวใจสำคัญของการนำหลักสูตรไปใช้ หลักสูตรจะสัมฤทธิ์ผลมากน้อยอยู่กับการสอนของครู
- 5.4 การประเมินผล (Evaluation) เป็นการค้นหาคำตอบว่าหลักสูตร สัมฤทธิ์ผลตามจุด มุ่งหมายที่กำหนดไว้หรือไม่มากน้อยเพียงไรและอะไรเป็นสาเหตุซึ่งความหมายนี้กิน ความมาก หลักสูตรไม่สัมฤทธิ์ผลเป็นเพราะว่าจุดมุ่งหมายสูงเกินไป หรือเนื้อหา ไม่สัมพันธ์กับจุดมุ่งหมาย สรุปแล้วการประเมินผลหลักสูตรจะครอบคลุมไปถึงการ พิจารณารับขั้นตอนของการพัฒนาหลักสูตรทั้งสามเพื่อหาข้อบกพร่อง ซึ่งนับว่าจะมีขอบเขต กว้างขวาง

6. ประเภทของหลักสูตร

เรแกน¹ (Ragan) ได้กล่าวไว้ว่า การพัฒนาหลักสูตรมีอยู่หลายแบบเรียกชื่อต่าง ๆ กัน ตามลักษณะของหลักสูตรนั้น ๆ หลักสูตรที่กล่าวไม่ได้เป็นแบบหนึ่งโดยเฉพาะ มักจะมีส่วนของ แบบอื่น ๆ ผสมอยู่ด้วย แต่สิ่งสำคัญที่จะยึดถือก็คือหลักสูตรนั้นนำทางไปสู่การปฏิบัติได้ตรงจุดหมาย ที่วางไว้ได้มากน้อยเพียงใด มากกว่าสิ่งอื่น ๆ โดยทั่วไปหลักสูตรอาจแยกได้เป็น 5 ประเภท

6.1 หลักสูตรประเภทเนื้อหาวิชา (Subject or Traditional Curriculum) เป็นหลักสูตรที่กำหนดการสอนเป็นรายวิชาแต่ละวิชาแยกกันโดยเด็ดขาด วิชาต่าง ๆ ไม่มีความสัมพันธ์กัน แต่อย่างใด การสอนก็แยกออกจากกัน เช่น แยกเป็นวิชาเลขคณิต เรขาคณิต พีชคณิต ฯลฯ ปัจจุบัน หลักสูตรชนิดนี้ถือว่าล้าสมัย

¹วินิจ เกตุขำ, หลักการสอนและการเตรียมประสบการณ์ภาคปฏิบัติ (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, 2522), หน้า 60-67.

ข้อเสียของหลักสูตรประเภทเนื้อหาวิชา

1. เป็นหลักสูตรที่เนื้อหาวิชาต่าง ๆ ขาดความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน และบางกรณีก็ทำให้เนื้อหาวิชาก้าวท้าวกัน คือมีแล้วก็มีอีก เนื้อหาวิชาที่ไม่ติดต่อกัน
2. เป็นหลักสูตรที่ผู้จัดมิได้คำนึงถึงความสนใจ ความสามารถและกิจกรรมของผู้เรียน ไม่คำนึงถึงเอกัตภาพของผู้เรียน มุ่งแต่จะให้ความรู้ และมุ่งให้จำมากกว่าให้คิด
3. เนื้อหาที่จัดไว้ในหลักสูตรเป็นการจัดตามตรรกวิทยา ไม่ใช่จัดตามหลักจิตวิทยา ไม่คำนึงถึงความสะดวกในการสอนในการเรียนของนักเรียนทุกคนในห้องเรียน
4. เป็นหลักสูตรที่จัดไว้ตายตัว ยืดหยุ่นไม่ได้ ทำให้หลักสูตรขาดปัญหาของสังคมปัจจุบัน เป็นการยอมรับสภาพปัจจุบันของสังคม

ข้อดีของหลักสูตรประเภทเนื้อหาวิชา

1. จะไม่มีผู้ใดที่สามารถจะศึกษาวิชาหนึ่งวิชาใดได้ทั้งหมด อย่างไรก็ตามแบ่งออกเป็นส่วนใหญ่ ๆ หรือแยกวิชาย่อยอยู่นั่นเอง ทำให้เรียนรู้ได้ละเอียดกว่า
2. ผู้สอนจะสนใจผู้เรียนหรือไม่เป็นเรื่องของผู้สอน ไม่ใช่เรื่องของหลักสูตร ฉะนั้นหลักสูตรย่อมไม่มีอะไรเสียหาย

6.2 หลักสูตรประเภทสัมพันธ์ระหว่างวิชา (The Correlated Field Curriculum)

คือ ภาววิชาที่มีความสัมพันธ์กันมารวมหน่วยไว้ด้วยกัน แม้ว่าแต่ละวิชาจะยังมีสภาพที่แยกกันอยู่ก็ตาม เช่น แยกเป็นสุขศึกษา พลศึกษา วิทยาศาสตร์ชีวภาพ เป็นต้น แต่กำหนดไว้ว่า เมื่อนำไปสอน จะต้องเชื่อมโยงเอาวิชาอื่น ๆ ไปเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอีกด้วย เช่น เมื่อสอนวิชาพลศึกษาก็พูดถึงวิชาสุขศึกษาด้วย หรือเมื่อสอนวิชาสุขศึกษาก็พูดถึงวิชาพลศึกษาไปด้วย การนำเอาวิชาเนื้อหาสัมพันธ์กันอาจสัมพันธ์ในด้านต่าง ๆ คือ

1. สัมพันธ์กันในข้อเท็จจริงเนื้อหาวิชา เช่น เรียนสุขศึกษาเรื่องเซลล์และกล้ามเนื้อ นำมาสัมพันธ์กับชีววิทยา เรื่องเซลล์และเนื้อเยื่อ เป็นต้น
2. สัมพันธ์กันในแง่ความคิดและปรัชญา เช่น เรื่องประวัติบุคคลสำคัญทางสุขภาพก็นำเอาสภาพความเป็นอยู่ของบุคคลสำคัญและความคิดเห็นของคนนั้น ๆ มาเรียนด้วย
3. สัมพันธ์กันในแง่หลักวิชา เช่น เรียนวิชาสุขศึกษา เรื่องการป้องกันอุบัติเหตุ นำเอาหลักวิชานี้ไปอธิบายเหตุการณ์ สถิติการตายด้วยอุบัติเหตุของประชาชนไทยและต่างประเทศ เป็นต้น หลักสูตรนี้บางแห่งถือว่าเป็นหลักสูตรเดียวกับหลักสูตรประเภทเนื้อหาวิชานั้นเอง แต่พยายามจัดหมวดหมู่รวบรวมเนื้อหาวิชาที่สอนให้เข้ากลุ่มก้อนดีขึ้นนั่นเอง

6.3 หลักสูตรประเภทขยายวงของวิชาให้กว้างขวางออกไป (The Broad Field Curriculum) คือ เอาแขนงวิชามารวมกัน เอาวิชาย่อย ๆ เข้ามารวมกันเป็นหมวด หรือกลุ่มใหญ่ ๆ โดยพิจารณาเนื้อหาวิชาที่มีหลักการเดียวกันเป็นจุดกลางแล้วขยายออกไป เช่น รวมเอาพีชคณิต เลขคณิต เรขาคณิต ตรรกวิทยา เป็นคณิตศาสตร์ รวมเอา ฟิสิกส์ เคมี ชีววิทยา ฯลฯ เป็นกลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์ พลศึกษา สุขศึกษา เป็นกลุ่มวิชาพลานามัย

6.4 หลักสูตรแกน (Core Curriculum) เป็นหลักสูตรที่ถือเอาแกนของวัฒนธรรม (Core of Social Values) เป็นหลักในการจัดหลักสูตรแล้วเรียนวิชาอื่น ๆ ในฐานะเป็นองค์ประกอบ หลักสูตรแบบนี้จะสร้างเป็นหน่วยเอาไว้ ส่วนวิชาทักษะแยกเรียนตามปกติธรรมดา

6.5 หลักสูตรแบบประสบการณ์หรือหลักสูตรแบบกิจกรรม (Experience Curriculum or Activity Curriculum) หลักสูตรแบบนี้เริ่มต้นมาจากความคิดของ จอห์น ดิวอี้ ซึ่งทำการทดลองที่โรงเรียนสาริตของมหาวิทยาลัยชิคาโก ในปี 1896 มีลักษณะดังนี้คือ จัดเนื้อหาวิชาให้เปลี่ยนไปตามความสนใจของผู้เรียนเนื้อหาวิชาให้เป็นประโยชน์ในการนำไปแก้ปัญหาชีวิตและจัดเนื้อหาวิชาที่อยู่ในความสนใจ (Interest) ความต้องการ (Needs) ของนักเรียน ไม่ต้องเตรียมประสบการณ์และกิจกรรมล่วงหน้าจะเรียนอะไร รายละเอียดมากน้อยอย่างไร จะทำกิจกรรมอะไร ก็ให้อยู่กับความสนใจและความต้องการของนักเรียนและสังคมนั้น ๆ

7. หลักในการสร้างหลักสูตร

7.1 จะต้องพิจารณาถึงความมุ่งหมายของการศึกษาเป็นการสำคัญ

7.2 ต้องคำนึงถึงการรอกงวมและพัฒนาการของนักเรียน ธรรมชาติของการเรียนรู้ และจิตวิทยาการศึกษา เช่น พัฒนาการของนักเรียนแต่ละคนจะแตกต่างกัน การเรียนเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องกัน นักเรียนจะเรียนได้ดี เมื่อนักเรียนเรียนจากประสบการณ์ตรงและเรียนโดยการกระทำ พัฒนาการของนักเรียนต่อเนื่องกันไปเป็นลำดับขั้น

7.3 ต้องคำนึงถึงความต้องการและปัญหาต่าง ๆ ทางสังคม รวมทั้งศิลปวัฒนธรรมต่าง ๆ

7.4 ต้องคำนึงถึงวิธีสอนแบบต่าง ๆ และเลือกวิธีสอนให้เหมาะสม โดยยึดหลักดังนี้ คือ ต้องสอดคล้องกับจิตวิทยาการเรียนรู้ ต้องสอดคล้องกับความมุ่งหมายและปรัชญาของโรงเรียน ประถมศึกษา มัธยมศึกษาและจุดประสงค์ที่ยอมรับกันโดยทั่วไป และต้องสอดคล้องกับวิธีการประชาธิปไตยด้วย

7.5 ต้องคำนึงถึงเนื้อหาของเรื่องที่สอนและอุปกรณ์การสอน

7.6 ต้องคำนึงถึงการจัดประสบการณ์ให้กับนักเรียน คือการจัดประสบการณ์ควรกว้าง

ขวางพอ และจัดขึ้นเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทุก ๆ ด้านของนักเรียน

7.7 ให้บุคคลทั้งหลายมีส่วนร่วมในการจัดสร้างหลักสูตร ได้แก่ บุคคลเหล่านี้ เช่น เจ้าหน้าที่บริหารส่วนกลาง (กระทรวงศึกษาธิการ) เจ้าหน้าที่บริหารส่วนท้องถิ่นและภูมิภาค กรุงเทพมหานคร สำนักงานการประถมศึกษา จังหวัด พลเมืองผู้สนใจทางการศึกษา (ผู้ปกครอง) ครู (ทุกฝ่าย)

8. ความสำเร็จของหลักสูตร

จุดสำคัญที่จะทำให้หลักสูตรประสบความสำเร็จ หรือล้มเหลวได้นั้น มีอยู่ 2 ด้าน คือ

8.1 **ตัวหลักสูตรเอง** ถ้าหลักสูตรนั้นถูกพัฒนามาอย่างดี มีองค์ประกอบที่ครบถ้วนและสมบูรณ์ คือ สามารถยึดเป็นแนวทางในการปฏิบัติได้ และมีส่วนประกอบที่ช่วยอำนวยความสะดวกในชั้นปฏิบัติ เช่น แผนการสอนคู่มือครู สื่อการเรียน และแบบทดสอบแล้ว ก็จะมีส่วนทำให้ประสบความสำเร็จได้

8.2 **ตัวผู้ใช้หลักสูตร** บุคคลสำคัญที่สุดที่จะบันดาลให้เกิดการเรียนการสอนและการวัดผลตามจุดมุ่งหมายที่หลักสูตรวางไว้ ก็คือ ครู ถึงแม้หลักสูตรจะถูกพัฒนาไว้ดีเลิศเพียงใด ถ้าครูไม่นำไปปฏิบัติ ผู้เรียนย่อมไม่เกิดการพัฒนา นั่นก็คือความล้มเหลวของหลักสูตร

9. ระดับของการศึกษา

ตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520 ได้แบ่งการศึกษาออก 4 ระดับ คือ

9.1 **การศึกษาก่อนประถมศึกษา** เป็นการศึกษาที่มุ่งอบรมเลี้ยงดูเด็กก่อนการศึกษาระดับบังคับ เพื่อเตรียมเด็กให้มีความพร้อมทุกด้านดีพอที่จะเข้ารับการศึกษาคือไป

การจัดสถานศึกษาระดับก่อนประถมศึกษานั้น อาจจัดเป็นการศึกษาในระบบโรงเรียน หรือการศึกษานอกโรงเรียน โดยอาจจัดเป็นสถานเลี้ยงดูเด็ก หรือศูนย์เด็กปฐมวัย ในบางกรณีอาจจัดเป็นชั้นเด็กเล็กหรือโรงเรียนอนุบาลก็ได้

9.2 **การศึกษาระดับประถมศึกษา** เป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถขั้นพื้นฐาน และให้สามารถงสภาพอ่านออกเขียนได้ คิดคำนวณได้ มีความสามารถประกอบอาชีพตามควรแก่วัยและความสามารถได้ และสามารถดำรงความเป็นพลเมืองดีในระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

การจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาพึงจัดเป็นตอนเดียวตลอดใช้เวลาเรียนประมาณ

9.3 การศึกษาระดับมัธยมศึกษา เป็นการศึกษาหลังระดับประถมศึกษาใช้เวลาเรียนประมาณ 6 ปี ทั้งวิชาการและวิชาชีพที่เหมาะสมกับวัย ความต้องการ ความสนใจ และความถนัด เพื่อให้แต่ละบุคคลเข้าใจและรู้จักเลือกอาชีพที่เป็นประโยชน์แก่ตนเองและสังคม

การศึกษาระดับนี้ แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ มัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย ใช้เวลาเรียนตอนละ 3 ปี ในตอนต้นพึงให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนกลุ่มวิชาการและวิชาชีพตามความถนัดและความสนใจอย่างกว้างขวาง ในตอนปลายพึงให้ผู้เรียนได้เน้นการเรียนกลุ่มวิชาที่ผู้เรียนจะฝึกเป็นอาชีพต่อไป

9.4 การศึกษาระดับอุดมศึกษา เป็นการศึกษาหลังระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มุ่งพัฒนาความเจริญงอกงามทางสติปัญญาและความคิด เพื่อความก้าวหน้าทางวิชาการ มุ่งสร้างสรรค์กำลังคนในระดับวิชาการและวิชาชีพชั้นสูงหรือพัฒนาประเทศ และมุ่งพัฒนาคนให้เป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม มีความรู้ และเข้าใจในศิลปวัฒนธรรม เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตอันมีคุณค่าแก่บุคคล สังคม และประเทศชาติ

การจัดสถานศึกษาระดับอุดมศึกษา อาจจัดเป็นรูปวิทยาลัย หรือสถาบันเฉพาะอย่างก็ได้ และอาจจัดในรูปที่ใช้สื่อสารการเรียนรู้ในลักษณะต่าง ๆ โดยผู้เรียนไม่จำเป็นต้องมาเรียนในสถานศึกษาก็ได้

การศึกษาวิชาชีพในระดับประถมศึกษา มุ่งฝึกให้ผู้เรียนมีนิสัยรักการทำงาน สามารถนำความรู้จากบทเรียนและการทำงานในโรงเรียนไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

การศึกษาวิชาชีพในระดับมัธยมศึกษา มุ่งฝึกให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ มีความรู้ความชำนาญที่สามารถจะนำไปใช้ปฏิบัติ และประกอบอาชีพได้จริงอย่างหนึ่ง หรือเพื่อให้รู้แนวทางที่จะศึกษาเพิ่มเติมตามความถนัด และความสนใจของแต่ละบุคคลอีกอย่างหนึ่ง การจัดสถานศึกษาอาจจัดรวมอยู่ในโรงเรียนมัธยมศึกษาโดยทั่วไป หรือจัดเป็นนอกเขต โดยเน้นการฝึกทักษะในระดับกึ่งฝีมือ และระดับฝีมือ

การศึกษาภาคบังคับ

ได้แก่ การศึกษาที่มีกฎหมายบังคับให้ทุกคนเรียนอยู่ในโรงเรียนจนกว่าจะพ้นเกณฑ์บังคับ การกำหนดอายุเข้าเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับ ท้องถิ่นแต่ละแห่งจะกำหนดขึ้นให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ของท้องถิ่นและความพร้อมของเด็กในแต่ละท้องถิ่น แต่ต้องไม่บังคับเข้าเรียนก่อนอายุครบ 6 ปี

หลักสูตรใหม่ที่ใช้ในโรงเรียนประถมและมัธยมศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศกำหนดการเปลี่ยนระบบชั้นเรียนและการใช้หลักสูตรใหม่ ทั้งระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษา ดังต่อไปนี้

ระดับประถมศึกษา ให้มีชั้นเรียนตั้งแต่ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6

ปีการศึกษา 2521 ใช้หลักสูตรประถมศึกษาใหม่ ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ส่วนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2-6 ยังใช้หลักสูตร พ.ศ.2503 และให้ยกเลิกชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 ดังนั้น นักเรียนที่จบชั้น ป.6 ในปีนี้ และนักเรียนที่สอบตก ป.7 ให้เข้าเรียนต่อชั้น ม.1 ของหลักสูตรใหม่

แต่คนที่สอบได้ ป.7 ต้องไปต่อ ม.ศ.1 ของหลักสูตรเก่า

ปีการศึกษา 2522 ใช้หลักสูตรประถมศึกษาใหม่ ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2 ส่วนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-6 ยังใช้หลักสูตร พ.ศ.2503 ให้ขยายการใช้หลักสูตรประถมศึกษาใหม่ในปีละชั้น จนกระทั่งปีการศึกษา 2526 ให้ใช้หลักสูตรประถมศึกษาใหม่ครบทุกชั้น (ป.1-6)

ระดับมัธยมศึกษา ให้แบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ตอน คือ

มัธยมศึกษาตอนต้น ตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 (ม.1-3)

มัธยมศึกษาตอนปลาย ตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 (ม.4-6)

ปีการศึกษา 2521 ให้ใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาใหม่ เฉพาะชั้น ม.1 ส่วนชั้น ม.ศ.1-3 ให้ใช้หลักสูตร พ.ศ.2503 และชั้น ม.ศ.4-5 ให้ใช้หลักสูตร พ.ศ.2518

ปีการศึกษา 2522 ให้ใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาใหม่ เฉพาะชั้น ม.1-2 ส่วนชั้น ม.ศ.2-3 ให้ใช้หลักสูตร พ.ศ.2503 และชั้น ม.ศ.4-5 ให้ใช้หลักสูตร พ.ศ.2518

ปีการศึกษา 2523 ให้ใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาใหม่ เฉพาะชั้น ม.1-3 ส่วนชั้น ม.ศ.3 ให้ใช้หลักสูตรเก่า (2503) เป็นปีสุดท้าย และชั้น ม.ศ.4-5 ให้ใช้หลักสูตร พ.ศ.2518

ปีการศึกษา 2524 จะเริ่มมีหลักสูตรใหม่สำหรับมัธยมศึกษาตอนปลาย คือ หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 ดังนั้น ในปีการศึกษานี้ให้ใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาใหม่ตั้งแต่ ม.1-4 ส่วนชั้น ม.ศ.4-5 ให้ใช้หลักสูตร พ.ศ.2518

ปีการศึกษา 2525 จะเหลือชั้น ม.ศ.5 ยังใช้หลักสูตร 2518 อยู่เป็นปีสุดท้าย แต่ชั้น ม.1-5 ใช้หลักสูตร มัธยมศึกษาใหม่ ดังนั้นเมื่อสิ้นปีการศึกษา 2525 แล้วจะไม่มีชั้นเรียน ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาเก่าเหลืออยู่เลย

หลักสูตรแม่บท

คือส่วนที่เป็นหลักการ จุดหมาย โครงสร้าง และสาระสำคัญของหลักสูตร สาระสำคัญของหลักสูตร ได้แก่ จุดประสงค์ ความคิดรวบยอดหรือหลักการ เนื้อหา และกิจกรรมการเรียนการสอน ส่วนที่เป็นสาระสำคัญนี้เองที่ทำให้หลักสูตรแม่บทมีความหนาแน่นเป็นพิเศษ

สำหรับหลักสูตรแม่บทนี้ กระทรวงศึกษาธิการเป็นฝ่ายจัดทำเท่านั้น ยกเว้นแต่หลักสูตรอื่นใดที่มีกฎหมายอื่นรับรอง เช่น หลักสูตรในโรงเรียนสาธิตของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ

เอกสารประกอบหลักสูตร

ได้แก่ แผนการสอน สื่อการเรียนและคู่มือครู เอกสารประกอบหลักสูตรนี้ถือเป็นส่วนที่สองของหลักสูตร เพราะลำพังหลักสูตรแม่บทนั้น นำมาใช้แล้วครูก็ยังไม่สามารถนำไปเป็นแนวการสอนได้โดยสะดวก เอกสารประกอบหลักสูตรเป็นส่วนที่อำนวยความสะดวกในชั้นปฏิบัติให้แก่ครู ปกติกระทรวงศึกษาธิการเป็นฝ่ายจัดทำ แต่เอกชนก็มีสิทธิจัดทำเอกสารประกอบหลักสูตร เช่น แบบเรียน คู่มือครูได้ สำหรับการจัดทำแบบเรียนและแบบเสริมทักษะของเอกชนนั้นจะต้องผ่านการตรวจพิจารณาของกรมวิชาการก่อน

10. หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521

ในการจัดทำหลักสูตรฉบับนี้ มีศัพท์ที่กำหนดไว้เพื่อความเข้าใจตรงกันอยู่ 3 คำ คือ เป้าประสงค์ (ที่มาของหลักการ) จุดหมาย และจุดประสงค์

เป้าประสงค์ หมายถึง การตั้งความปรารถนาดี หรือความหวังอันสูงส่งไว้อย่างแน่วแน่ ว่า การจัดทำเนื้องาน และองค์ประกอบทั้งหมดของการศึกษา จักมุ่งไปสู่ความหวังนี้ทั้งสิ้น เป้าประสงค์ของการศึกษา ย่อมสอดคล้องกับอุดมการณ์ของชาติ และจะเป็นพื้นฐานของการจัดจุดหมายของการศึกษาแต่ละระดับต่อไป

จุดหมาย หมายถึง สิ่งที่กำหนดขึ้นจากเป้าประสงค์ เพื่อเป็นแนวทางของการจัดทำเนื้องาน การทุกด้าน ในการจัดการศึกษาแต่ละระดับ การตั้งจุดหมายที่แน่ชัดและปฏิบัติได้ ย่อมมีผลต่อนโยบาย กิจกรรม และการประเมินผลงานของการศึกษาในระดับนั้น ๆ ต้องแน่ชัดและสามารถปฏิบัติได้

จุดประสงค์ หมายถึง สิ่งที่มุ่งหวังให้เกิดขึ้นจากการวางแผน และจากการปฏิบัติงานของกิจกรรมนั้น ๆ ในความหมายทางการศึกษา จุดประสงค์ของการเรียนการสอน เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับตัวครู และตัวผู้เรียนมากที่สุด สิ่งที่มุ่งหวังนี้เป็นคุณสมบัติทางพฤติกรรมและมโนธรรมที่เกิดขึ้นในตัวของผู้เรียนและเป็นผลของการจัดการเรียนการสอนที่วัดได้

เป้าหมายการศึกษาของไทย คนไทยทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกันที่จะได้รับการศึกษาและพัฒนาชีวิตตามความสามารถของตนอย่างเต็มที่ คนไทยย่อมมีโอกาสปรับปรุงให้รอดพ้นจากความทุกข์ยากและความเขลา รัฐบาลเท่าทันกับความเปลี่ยนแปลงนานับการอยู่เสมอ อีกทั้งมีความรับผิดชอบในความอยู่รอดของชาติไทย ด้วยเหตุนี้รัฐจึงต้องจัดการศึกษาแก่มวลชนอย่างทั่วถึงทุกท้องถิ่นและอย่างเป็นธรรม เพื่อให้การศึกษาด้วยวิธีการอันเหมาะสมให้บุคคลมีความรู้และความคิดที่เป็นประโยชน์ต่อการดำรงตน และดำรงชาติตามระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ให้มีความสามารถในการทำงานเลี้ยงชีพได้อย่างสุจริต รู้หน้าที่และรับผิดชอบต่อตนเองและส่วนรวม เป็นพลเมืองที่ดี มีคุณธรรม และเป็นกำลังที่แข็งแกร่ง มั่นคงของชาติ

แนวการจัดการศึกษา จัดมุ่งสู่การพัฒนาชีวิตของประชาชนให้มีความสุข และอยู่ดีกินดี มีความสำนึกในความเป็นคนไทย รู้จักพึ่งตนเองและมีความคิดสร้างสรรค์ ฝึกฝนการปรับตัวในสังคม ให้มีลักษณะนิสัย ขยัน อดทน ซื่อสัตย์ ประหยัด และมีระเบียบวินัย อันเป็นคุณสมบัติพื้นฐานที่สำคัญ การจัดการศึกษาในแต่ละระดับต้องมีลักษณะส่วนใหญ่เปิดเสรีในตัวเองเพ่งเล็งความสามารถในการปฏิบัติ และมโนธรรมให้ทัดเทียมกับความรู้ในวิทยาการแผนใหม่อันเป็นประโยชน์ต่อสังคมเหนือสิ่งอื่นใด การศึกษาจะมุ่งไว้ให้คนไทยเสียสละ ร่วมแรงร่วมใจกันผดุงและพิทักษ์เอกราช และอิสรภาพของชาติไทยให้มั่นคงยั่งยืนนาน

10.1 หลักการ หลักสูตร ประถมศึกษา พุทธศักราช 2521

1. เป็นการศึกษาเพื่อปวงชน
2. เป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนนำประสบการณ์ที่ได้จากการเรียนไปใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิต
3. เป็นการศึกษาที่มุ่งสร้างเอกภาพของชาติ โดยมีเป้าหมายหลักร่วมกัน แต่ให้ท้องถิ่นมีโอกาสที่จัดหลักสูตรบางส่วนให้เหมาะสมกับสภาพความต้องการได้

ที่ว่าการศึกษาในระดับประถมศึกษา เป็นการศึกษาเพื่อปวงชน ก็เพราะในการพัฒนาหลักสูตรฉบับนี้ ได้มีการศึกษาปัญหาต่าง ๆ ในสังคมอย่างกว้างขวาง และสภาพปัญหาของสังคม

ดังกล่าวเป็นสิ่งกำหนดรูปร่างหน้าตาของโครงสร้างหลักสูตร กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ เป็นการศึกษาเพื่อ
ปวงชน เพราะเป็นการศึกษาที่ต้องสอนจากสภาพปัญหาของสังคม

10.2 จุดหมาย หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521

1. คุณสมบัติที่ต้องการเน้น

- 1.1 มีความเสียสละ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ไม่เห็นแก่ตัว
- 1.2 มีวินัยในตนเอง มุ่งมั่นในการทำงานให้สำเร็จ
- 1.3 ขยันหมั่นเพียร ซื่อสัตย์ ประหยัด และอดทน
- 1.4 รู้จักคิด วิचारณ์ และตัดสินใจอย่างมีเหตุผล
- 1.5 มีขันติธรรมต่อคำวิจารณ์ และความแตกต่างระหว่างบุคคลหรือหมู่เหล่า
- 1.6 มีน้ำใจเป็นนักกีฬา รู้จักยกย่องผู้อื่น
- 1.7 รู้จักทำงานและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ โดยรู้จักเป็นผู้ให้ ผู้รับ ผู้นำ ผู้ตามที่ดี

2. ความรู้และทักษะพื้นฐานในการดำรงชีวิต

- 2.1 มีสุขนิสัยส่วนตัวและส่วนรวมทั้งทางกายและจิตใจ
- 2.2 รู้กฎหมายที่จำเป็นในชีวิตประจำวัน
- 2.3 มีความรู้และทักษะในการหา การใช้ และออกทรัพย์
- 2.4 เข้าใจความหมายของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่มีต่อชีวิตประจำวัน
- 2.5 มีความรู้และทักษะในการจัดการและทำงานร่วมกับผู้อื่น โดยถือหลักสหกรณ์
- 2.6 มีความรู้และทักษะในการทำงาน ทั้งในฐานะผู้ผลิตและผู้บริโภค
- 2.7 มีนิสัยและรู้จักวิธีการแสวงหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ
- 2.8 มีความรู้และทักษะทางภาษาและคณิตศาสตร์
- 2.9 มีความรู้และทักษะในวิธีการทางวิทยาศาสตร์
- 2.10 มีความสามารถในการยังชีพผสมกลมกลืนต่อสภาพและสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ
- 2.11 รู้จักชื่นชมและแสดงออกทางศิลปะ

3. ชีวิตที่สงบสุข

- 3.1 รู้จักปรับปรุงตัวให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม สิ่งแวดล้อม และวิทยาการใหม่ ๆ

3.2 เข้าใจและศรัทธาในศาสนาที่ตนนับถือ และนำหลักธรรมมาใช้ในชีวิตประจำวัน

3.3 รู้จักใช้เวลาให้เป็นประโยชน์และมีประสิทธิภาพ

3.4 มีความคิดริเริ่มเป็นประโยชน์แก่ตนเองและส่วนรวม

3.5 มีอิสระในการคิด แต่พร้อมที่จะยอมรับความคิดของผู้อื่นอย่างมีเหตุผล

3.6 รู้จักแก้ไขปัญหาโดยสันติวิธี

4. สมาชิกที่ดีของชุมชนและชาติ

4.1 เชื่อมมั่นในระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

4.2 รู้คุณค่า ชื่นชม และรักษาศิลปวัฒนธรรมของชาติ

4.3 สำนึกในสิทธิและหน้าที่ของตน

4.4 รู้ความสำคัญของครอบครัว สังคม และท้องถิ่นของตน

4.5 รู้ถึงความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในภูมิภาคและโลก และมีความเข้าใจอันดีต่อกัน

4.6 สามารถนึกกำลังสติปัญญา กำลังกาย กำลังทรัพย์ เพื่อความเจริญและความมั่นคงของประเทศ

4.7 รู้คุณค่าในความเป็นไทย และภูมิใจที่เกิดในผืนแผ่นดินไทย

คุณสมบัติที่ต้องการเน้น ก็คือลักษณะนิสัย บุคลิกของคนไทยที่ประเทศต้องการนั่นเอง สิ่งเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งของความเป็นพลเมืองดี มีคุณธรรม แต่เป็นคุณลักษณะส่วนตนที่แยกออกมาจากคุณลักษณะสมาชิกที่ดีของชุมชนและชาติ

ส่วนที่เพิ่มเข้ามาในหลักสูตรใหม่ระดับประถมศึกษา คือ ชีวิตที่สงบสุข เพราะสภาพปัญหาที่เด่นชัดประการหนึ่งของสังคมปัจจุบันนั้น ความรุนแรง ก้าวร้าว เพิ่มทวีขึ้น บุคคลได้รับความกดดันจากความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคม ไม่สามารถดำรงตนอยู่ในสังคมอย่างมีความสุขได้ บุคคลไม่มีความพอใจในสภาพความเป็นอยู่ของตนอยู่ตลอดเวลา พื้นฐานจิตใจเช่นนั้นสามารถนำความเดือดร้อน รุนแรงมาสู่สังคม โดยส่วนรวมได้ จุดหมายของการศึกษาในขั้นพื้นฐานนี้ จึงได้มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนมีความสามารถในการหาความสงบสุขให้แก่ชีวิตได้ด้วย

สรุปสั้น ๆ ว่า จุดหมายของการศึกษาระดับประถม คือให้คนไทย ชยัน หาเงินได้ มีความสุข และเป็นพลเมืองดี

10.3 โครงสร้างและเนื้อหา

หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521

มวลประสบการณ์ที่จัดให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้มี 4 กลุ่ม

กลุ่มที่ 1 กลุ่มทักษะที่เป็นเครื่องมือการเรียนรู้ ประกอบด้วยภาษาไทยและคณิตศาสตร์ กลุ่มทักษะ เปรียบเหมือนเครื่องมือหากินขั้นต้นของคน เช่น จอบ เสียม

กลุ่มที่ 2 กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ว่าด้วยกระบวนการแก้ปัญหาของชีวิตและสังคม กล่าวถึงปัญหาและความต้องการของมนุษย์ในด้านต่าง ๆ เพื่อความดำรงอยู่และการดำเนินชีวิตที่ดี กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต เปรียบเหมือนแว่นตาและหูทิพย์ที่มอบให้ไป เพื่อคนเราจะได้หูกว้าง ตากว้าง ท้นโลก ท้นเหตุการณ์ในสังคม

กลุ่มที่ 3 กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ว่าด้วยกิจกรรมที่เกี่ยวกับการพัฒนาและสร้างนิสัย ประกอบด้วย จริยศึกษา ดนตรี นาฏศิลป์ พลศึกษา และกิจกรรมสร้างนิสัย กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย เปรียบเหมือนเครื่องสำอาง ซึ่งไม่ใช่ก็ไม่ตาย คือถ้าคนเราไม่ต้องเรียนรู้ประสบการณ์กลุ่มนี้ ก็ยังดำรงชีวิตได้ แต่ความเป็นคนยังไม่สมบูรณ์ ประสบการณ์กลุ่มนี้ทำให้คนงามขึ้น สมบูรณ์ขึ้น

กลุ่มที่ 4 กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ว่าด้วยประสบการณ์ทั่วไปในการทำงานและความรู้พื้นฐานในการประกอบอาชีพ ประกอบด้วย งานบ้าน งานเกษตร งานประดิษฐ์และงานช่าง กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ เปรียบเหมือนยาบำรุงรักษา เพราะเมื่อคนเรารู้จักใช้เวลาให้เกิดประโยชน์ รู้จักทำงาน จิตใจก็ไม่ฟุ้งซ่าน และยังได้ออกกำลังกายไปในตัว โรคภัยไข้เจ็บก็ไม่มารบกวน

ตามโครงสร้างหลักสูตรใหม่นั้น จะเห็นว่าไม่มีการแยกรายวิชาต่าง ๆ แต่ได้นำวิชาต่าง ๆ มาจัดกลุ่มเข้าด้วยกัน เรียกว่า มวลประสบการณ์ ซึ่งเป็นอยู่ 4 กลุ่ม และแผนการสอนที่จัดทำขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกัน มีลักษณะดังนี้

1. แผนการสอน ภาษาไทย เกี่ยวกับทักษะ ฟัง พูด อ่าน เขียน อยู่ในเล่มเดียวกัน
2. คู่มือครูคณิตศาสตร์ ไม่เรียกว่า แผนการสอนคณิตศาสตร์
3. แผนการสอน กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ฉบับบูรณาการ
4. แผนการสอน กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย และการทำงาน พื้นฐานอาชีพคือส่วนที่ไม่สามารถจะผสมผสานเข้ากับกลุ่มบูรณาการได้ จึงต้องแยกออกมาต่างหากซึ่งเป็นแผนการสอนตอนที่ 4

บูรณาการ (Integration) คือ การทำให้เป็นหน่วย โดยเอาส่วนย่อย ๆ มาผสมผสานกัน อย่างพอเหมาะพอควร ทำให้เกิดความสมดุล

ในแผนการสอนฉบับบูรณาการ ได้นำเอาเนื้อหาบางส่วนของมวลประสบการณ์กลุ่ม 2, 3 และ 4 มาผสมผสานกัน แล้วแบ่งเป็นส่วน ๆ โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง จัดสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวเด็กไว้เป็นอันดับแรก สิ่งที่อยู่ไกลก็จัดเป็นอันดับต่อ ๆ ไป ทำแผนการสอนได้ 7 เรื่อง คือ เรื่องตัวเรา บ้านที่น่าอยู่ โรงเรียนชุมชน สิ่งแวดล้อม ชาติไทย ข้าว เหตุการณ์และวันสำคัญ เรียกว่าแผนการสอน ฉบับบูรณาการ

เจตนารมณ์ของหลักสูตรประถมศึกษาใหม่นั้น ต้องการให้มีบูรณาการอย่างชัดเจน สิ่งที่คุณครูและผู้ใช้หลักสูตรนำศึกษา คือ การบูรณาการนั้น ผสมผสานกันกลมกลืนเพียงใด ถ้าหลักสูตรมีบูรณาการที่ดี ก็ตัดความซ้ำซ้อนในการเรียนการสอนได้

การสอนหลักธรรมและการปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนาที่ไม่ใช่ศาสนาพุทธ แต่เป็นศาสนาซึ่งประชาชนส่วนใหญ่ในท้องถิ่นนับถือนับถือยอมทำได้ โดยสอนควบคู่ไปกับการเรียนวิชาจริยศึกษา ซึ่งอยู่ในกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ทั้งนี้ต้องมีโครงการสอนซึ่งศึกษาริการเขตของเขตการศึกษา นั้นอนุมัติ

การจัดมวลประสบการณ์ให้เรียนนั้น ให้จัดได้ยืดหยุ่นตามพัฒนาการของเด็กและความเหมาะสมของท้องถิ่นเป็นสำคัญ หลักสูตรนี้จึงจัดเป็น 3 ช่วง ช่วงละ 2 ปี คือ ประถมปีที่ 1-2 ประถมปีที่ 3-4 และประถมปีที่ 5-6 ซึ่งเนื้อหาที่นั้นอาจจะพัฒนาเปลี่ยนแปลงได้

10.4 การเรียนการสอน หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521

1. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ตลอดจนเนื้อหาในแต่ละบทเรียนควรให้ยืดหยุ่นตามเหตุการณ์ สภาพท้องถิ่น ความสนใจของผู้เรียน และให้มีความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มวิชามากที่สุดเท่าที่จะทำได้

2. ผู้สอนควรใช้วิธีสอนที่จะให้ผู้เรียนรู้ปัญหา และความต้องการของท้องถิ่น ฝึกให้คิดเป็นแก้ปัญหาเป็น และรู้จักนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน โดยพิจารณาวิธีสอนที่เห็นว่าเหมาะสมกับจุดประสงค์และลักษณะเนื้อหาวิชา เช่น การสอนแบบแก้ปัญหา ค้นคว้า อภิปราย ทำงานกลุ่ม ฯลฯ

3. ผู้สอนควรคำนึงถึงการที่จะให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนทั้งภาควิชาการและภาคปฏิบัติ ซึ่งมีผลส่งเสริมคุณลักษณะเฉพาะของแต่ละบุคคล และให้ผู้เรียนอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข

4. เวลาเรียนกำหนดไว้คาบละ 20 นาที ในการจัดสอนให้โรงเรียนหรือท้องถิ่น กำหนดช่วงตารางเวลาเรียนเอง โดยจะกำหนดครั้งละกี่คาบเป็นช่วงสั้นหรือยาวได้ตามความเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน ลักษณะเนื้อหาและกิจกรรม

10.5 เวลาเรียน

หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521

ตลอดหลักสูตรใช้เวลาเรียนประมาณ 6 ปี แต่แต่ละปีการศึกษาควรมีเวลาเรียนไม่น้อยกว่า 40 สัปดาห์ ในหนึ่งสัปดาห์ต้องมีเวลาเรียนไม่น้อยกว่า 25 ชั่วโมง ทั้งนี้เมื่อรวมแล้วต้องไม่น้อยกว่า 200 วัน และไม่ต่ำกว่า 1,000 ชั่วโมง

10.6 การวัดผล การประเมินผล และการติดตามผล

การวัดผลและการประเมินผลตลอดจนการติดตามผลเพื่อพัฒนาการเรียน การสอน และจัดให้ผู้เรียนได้เรียนหรือเลื่อนชั้นระหว่างปีหรือปลายปีตามความสามารถของผู้เรียน ให้เป็นหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนทดสอบเป็นระยะ หรือทดสอบเมื่อจบแต่ละบทเรียนตามลักษณะการจัดประสบการณ์และเนื้อหาวิชา ทั้งนี้ให้เป็นไปตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการประเมินผลการศึกษา

ในการศึกษาและใช้หลักสูตรประถมศึกษาให้ได้ผลมากที่สุด จะต้องใช้หลักสูตรควบคู่ไปกับเอกสารประกอบหลักสูตร นอกจากนี้กระทรวงศึกษาธิการยังมีนโยบายให้ท้องถิ่นพัฒนาหลักสูตร และวัสดุประกอบหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น ดังนั้น การใช้หลักสูตรในโรงเรียนจึงต้องพิจารณาทั้งหลักสูตรแม่บท ควบคู่กับหลักสูตรและวัสดุหลักสูตรท้องถิ่น ด้วย จึงจะทำให้มีผลดีแก่ผู้เรียนมากที่สุด

11. หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521

หลักสูตรนี้มีส่วนประกอบที่สำคัญ คือ หลักการ จุดหมาย โครงสร้าง หลักเกณฑ์ การใช้หลักสูตร จุดประสงค์รายวิชา และคำอธิบายรายวิชา ซึ่งมีรายละเอียดที่ครูและผู้บริหารการศึกษา จะยึดเป็นแนวทางปฏิบัติได้

ส่วนสำคัญของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น ที่ครูและผู้บริหารตลอดจนประชาชนทั่วไปจะต้องเข้าใจตรงกันในเบื้องต้น ได้แก่ ส่วนที่เรียกว่า หลักการ จุดหมาย และโครงสร้างของหลักสูตร

11.1 หลักการ หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521

1. เป็นหลักสูตรที่ให้การศึกษากว้างไป อันเป็นพื้นฐานสำหรับการประกอบสัมมาชีพตามความสามารถและความสนใจ และเป็นหลักสูตรที่โรงเรียนสามารถจัดโครงการเรียนให้จบในตัวเองได้ หรือเป็นพื้นฐานสำหรับการศึกษาต่อ
2. เป็นหลักสูตรที่มุ่งพัฒนาบุคลิกภาพและเปิดโอกาสให้เด็กวัยรุ่นได้ค้นพบความสามารถ ความสนใจ และความถนัดเฉพาะตน โดยให้ผู้เรียนมีความรู้ทั้งวิชาสามัญ และวิชาอาชีพที่เหมาะสมกับวัย ความสามารถ ความสนใจ และความถนัดของแต่ละบุคคล
3. เป็นหลักสูตรที่สนองความต้องการของท้องถิ่นทางด้านอาชีพ การจัดสอนวิชาชีพจึงจำเป็นจะต้องสอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น
4. เป็นหลักสูตรที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สามารถศึกษาหาความรู้และทักษะจากแหล่งวิทยากรและสถานประกอบการต่าง ๆ ได้

ความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญคือ หลักสูตรมัธยมศึกษาใหม่ได้เปิดโอกาสให้ทางโรงเรียนได้ระดมทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ มาใช้ในการจัดการศึกษาด้วย นั่นคือนักเรียนสามารถศึกษาหาความรู้ และทักษะจากแหล่งวิทยากร สถานประกอบการ และสถานประกอบอาชีพอิสระนอกสถานศึกษาของตนได้

แหล่งวิทยากร หมายถึง สถานศึกษา สถาบัน หรือศูนย์ฝึกอาชีพของทางราชการหรือเอกชนที่จัดการศึกษา การฝึกหัดเรื่องการฝึกอบรมวิชาชีพ เพื่อให้บุคคลมีความรู้และทักษะสามารถประกอบอาชีพได้ โดยมีการดำเนินการอยู่เป็นประจำ

สถานประกอบการ หมายถึง สถานที่ประกอบกิจการเพื่อหวังผลทางเศรษฐกิจ โดยมีนายจ้าง และลูกจ้างดำเนินงานอยู่เป็นประจำ

สถานประกอบอาชีพอิสระ หมายถึง สถานที่ประกอบกิจการภายในครอบครัว ซึ่งอาจเป็นของผู้ปกครองนักเรียนหรือของผู้อื่น

โรงเรียนจะต้องแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นมา เพื่อทำหน้าที่ติดต่อ คัดเลือก จัดทำทะเบียนรายชื่อ สถานที่ฝึกอาชีพ และวิชาชีพที่เลือกจะต้องเป็นวิชาที่กำหนดไว้ในหลักสูตร โรงเรียนต้องเสนอให้กรมเจ้าสังกัดพิจารณาอนุมัติด้วย นักเรียนที่จะเข้ารับการฝึกจะต้องได้รับความเห็นชอบจากผู้ปกครอง และออกค่าใช้จ่ายต่าง ๆ หรือรับรายได้จากการฝึกตามที่คณะกรรมการได้ทำความตกลงกับสถานฝึกอาชีพ การประเมินผลการฝึกงานอาชีพเป็นหน้าที่ฝึก ครู อาจารย์ ผู้ควบคุมการฝึกงานอาชีพของนักเรียนประเมินผลร่วมกัน

นั่นคือความต้องการที่จะให้นักเรียนรักท้องถิ่นของตน จึงได้สนับสนุนให้พัฒนาวิชาชีพให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น และให้ใช้หน่วยในสังคมเป็นที่เรียนของเด็ก ปัญหาที่น่าศึกษา คือ ท้องถิ่นแต่ละแห่งจะทำเรื่องนี้ได้อย่างไร แค่นั้น โรงเรียนควรจะพิจารณาหน้าที่ที่จะพึงกระทำอยู่ 2 ประการ คือ

1. สนับสนุนการทำงานและอาชีพในท้องถิ่นที่มีอยู่ให้พัฒนาก้าวหน้า และช่วยให้เกิดการถ่ายทอดการฝึกหัดวิชาชีพนั้นแก่นักเรียนในโรงเรียน
2. ศึกษาหาแนวทางสร้างการทำงานและอาชีพใหม่ให้แก่ท้องถิ่นด้วย โดยการเริ่มการฝึกหัดวิชาชีพใหม่ที่เหมาะสมกับท้องถิ่นขึ้นในโรงเรียน

11.2 จุดหมาย หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521

1. เพื่อให้ผู้เรียนค้นพบและพัฒนาความสามารถ ความถนัดและความสนใจของตนเอง
2. เพื่อให้มีนิสัยใฝ่หาความรู้ รู้จักคิดและวิเคราะห์อย่างมีระเบียบ วิธีการและมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
3. เพื่อให้มีทรรศนะที่ติดต่อสัมพันธ์ทุกชนิด มีระเบียบวินัยในการทำงานทั้งในส่วนตนและหมู่คณะ พากเพียร อดทน ประหยัด และใช้เวลาให้เป็นประโยชน์
4. เพื่อให้มีความซื่อสัตย์ มีวินัยในตนเอง เคารพต่อกฎหมาย และกติกาสังคม รับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัว และสังคม ตลอดจนส่งเสริมสร้างความเสมอภาคและความเป็นธรรมในสังคม
5. เพื่อให้รู้จักสิทธิและหน้าที่ รู้จักทำงานเป็นหมู่คณะ มีความสามัคคี และเสียสละเพื่อส่วนรวม รู้จักแก้ปัญหาด้วยสันติวิธีอย่างมีหลักการ และเหตุผล
6. เพื่อให้มีความรู้และทักษะที่เป็นพื้นฐานเพียงพอแก่การไปปรับปรุงการดำรงชีวิตทั้งส่วนตน และครอบครัว รวมทั้งการฝึกงานและการศึกษาเพิ่มเติม
7. เพื่อให้มีสุขภาพสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ และให้รู้จักส่งเสริมการสาธารณสุขของชุมชน
8. เพื่อให้รักและผูกพันกับท้องถิ่นของตน ให้รู้จักบำรุงรักษาสภาพแวดล้อม เพื่อสร้างสรรค์ความเจริญให้แก่ท้องถิ่น ตลอดจนส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมไทย

9. เพื่อปลูกฝังให้มีความภูมิใจในความเป็นไทย มีความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ให้มีความรู้และเลื่อมใสในการปกครองตามระบอบ ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ร่วมกันธำรงรักษาความปลอดภัย และความมั่นคงของประเทศไทย
10. เพื่อส่งเสริมความเข้าใจอันดีของมนุษยชาติในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

11.3 โครงสร้าง หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521

กลุ่มวิชา	จำนวนคาบต่อสัปดาห์ต่อปี					
	ม.1		ม.2		ม.3	
	บังคับ	เลือก (ไม่เกิน)	บังคับ	เลือก (ไม่เกิน)	บังคับ	เลือก (ไม่เกิน)
1. ภาษา						
ภาษาไทย	4	—	4	2	4	4
ภาษาต่างประเทศ	—	6	—	6	—	4
2. วิทยาศาสตร์—						
คณิตศาสตร์						
วิทยาศาสตร์	4	—	4	—	4	—
คณิตศาสตร์	4	—	4	—	—	6
3. สังคมศึกษา	5	—	5	—	5	4
4. พัฒนาบุคลิกภาพ						
พลานามัย	3	2	3	2	3	4
ศิลปะศึกษา	2	2	2	4	—	6
5. การงานและอาชีพ						
การงาน	4	—	4	—	4	—
อาชีพ	—	6	—	6	—	12
รวม	26	6	26	6	20	12
	32		32		32	
กิจกรรมแนะแนว หรือสอนซ่อมเสริม	3		3		3	
รวมทั้งสิ้น	35		35		35	

11.4 หลักเกณฑ์การใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521

1. เวลาเรียน

ในปีการศึกษาหนึ่ง ๆ ให้แบ่งภาคเรียนออกเป็น 2 ภาค ภาคเรียนละ 20 สัปดาห์ โรงเรียนจะต้องเปิดภาคเรียนสัปดาห์ละไม่น้อยกว่า 5 วัน ๆ ละ 7 คาบ คาบละ 50 นาที รวมอย่างน้อย 35 คาบ โดยจัดให้เรียนตามหลักสูตรอย่างน้อยสัปดาห์ละ 32 คาบ ส่วนอีก 3 คาบ ให้ใช้ในการแนะแนว จัดกิจกรรมสอนซ่อมเสริมหรือให้นักเรียนเรียนซ้ำรายวิชาไม่ผ่าน และให้มีการสรุปผลการเรียนและ/หรือทดสอบประจำภาคในสัปดาห์สุดท้ายของภาคเรียน และโรงเรียนอาจเปิดภาคฤดูร้อนได้อีกตามที่เห็นสมควร

2. หน่วยการเรียน

รายวิชาที่ได้จัดไว้ในหลักสูตรนี้ ส่วนใหญ่เป็นวิชาที่ให้ทั้งด้านความรู้ ความเข้าใจ ตลอดจนการนำความรู้นั้น ๆ ไปใช้ประจำวัน การกำหนดหน่วยการเรียนของรายวิชาต่าง ๆ จึงให้ถือเกณฑ์ดังนี้

วิชาใดที่นักเรียนเรียน 4 คาบ ต่อสัปดาห์ในหนึ่งภาคเรียน ให้มีค่าเป็นสอง (2) หน่วยการเรียน วิชาใดที่นักเรียนเรียนจำนวนคาบมากกว่าหรือน้อยกว่า 4 คาบต่อสัปดาห์ในหนึ่งภาคเรียน ก็ให้มีจำนวนหน่วยการเรียนมากหรือน้อยตามสัดส่วนกันไป

สำหรับภาคฤดูร้อนซึ่งมีเวลาเรียน 4 สัปดาห์ เวลาเรียนต่อสัปดาห์ของวิชาที่เปิดสอนในภาคฤดูร้อนนี้ จะต้องเป็น 5 เท่าของภาคปกติ

3. วิชาบังคับและวิชาเลือก

ผู้เรียนจะต้องเรียนวิชาบังคับที่กำหนดไว้ในโครงสร้างของหลักสูตรรวม 72 หน่วยการเรียน และเรียนวิชาเลือกอย่างน้อย 24 หน่วยการเรียน

สำหรับภาษาต่างประเทศ นักเรียนจะเลือกเรียนภาษาต่างประเทศได้ภาษาเดียว

4. การประเมินผลการเรียน

การประเมินผลการเรียนและการโอนผลการเรียนให้เป็นไปตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการประเมินผลการเรียน ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521

5. เกณฑ์การจบหลักสูตร

ผู้เรียนจะต้องได้หน่วยการเรียนไม่ต่ำกว่า 85 หน่วยการเรียน โดยเรียนวิชาบังคับและวิชาเลือกตามโครงสร้างของหลักสูตร และจะต้องผ่านวิชาบังคับภาษาไทยและสังคมศึกษาจึงจะจบหลักสูตร

6. การแก้ไขเปลี่ยนแปลงหลักสูตร

ให้ปลัดกระทรวงศึกษาธิการมีอำนาจในการสั่งยกเลิก เพิ่มเติม และเปลี่ยนแปลงรายวิชาและเนื้อหาของรายวิชาต่าง ๆ

7. กิจกรรมต่าง ๆ

โรงเรียนต้องจัดให้มีกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ในหลักสูตรให้กว้างขวางยิ่งขึ้น เพื่อสนองความสนใจและเพื่อส่งเสริมพัฒนาบุคลิกภาพและอุปนิสัยของนักเรียน อย่างน้อย 1 คาบต่อสัปดาห์ โดยจัดตามคู่มือการจัดกิจกรรมนักเรียนระดับประถมและมัธยมศึกษา พุทธศักราช 2520 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (ครั้งที่ 2) พุทธศักราช 2521

8. การจัดรายวิชากลุ่มการทำงานและอาชีพ

การจัดรายวิชาของหลักสูตรกลุ่มวิชาการทำงานและอาชีพที่นอกเหนือจากที่มีอยู่ในหลักสูตรนี้ ให้โรงเรียนเป็นผู้จัดทำตามความเหมาะสม และความต้องการของท้องถิ่นได้โดยอนุมัติของกระทรวงศึกษาธิการ

9. การอบรมนักเรียน

ในตอนเช้าเมื่อทำพิธีเคารพธงชาติแล้ว ให้มีการอบรมนักเรียนให้ยึดมั่นในสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ตลอดจนระเบียบวินัยของนักเรียนเป็นประจำทุกวัน

โรงเรียนต้องจัดให้มีการประชุมอบรม สวดมนต์ไหว้พระ ตามโอกาสอันสมควร และเหมาะสมแก่ท้องถิ่น อย่างน้อยสัปดาห์ละครั้งชั่วโมง

12. หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524

12.1 หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524

1. เป็นหลักสูตรหลังหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นซึ่งให้การศึกษากว้างและพื้นฐานวิชาอาชีพอย่างกว้าง ๆ มาแล้ว สำหรับมัธยมศึกษาตอนปลาย เน้นการเลือกกลุ่มวิชาตามความถนัด ความสามารถและความสนใจ เพื่อผู้เรียนจะยึดเป็นอาชีพต่อไป

2. เป็นหลักสูตรที่มุ่งฝึกผู้เรียนให้มีประสบการณ์เพื่อให้เกิดความรู้ความชำนาญที่สามารถจะนำไปใช้ปฏิบัติและประกอบอาชีพได้จริง หรือเพื่อหาความรู้เพิ่มเติม หรือเป็นพื้นฐานสำหรับศึกษาต่อในระดับสูงขึ้น

3. เป็นหลักสูตรที่มุ่งให้ผู้เรียนใฝ่ใจแสวงหา ความรู้ ความจริง เพื่อให้เกิดความองอาจทางสติปัญญา ความสำนึกและความซาบซึ้งในคุณค่าของธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรมและงานสร้างสรรค์ของมนุษย์

4. เป็นหลักสูตรที่มุ่งปลูกฝังคุณธรรมและความกล้าทางจริยธรรม ทั้งนี้ให้เน้นการประพฤติ ปฏิบัติเป็นสำคัญ

5. เป็นหลักสูตรที่มุ่งเน้นการผสมผสานความรู้กับการปฏิบัติให้สอดคล้องกับภาวะเศรษฐกิจ สังคม และการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

6. เป็นหลักสูตรที่มุ่งเน้นการเลือกเฟ้นวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่เหมาะสมไปใช้ในการพัฒนาท้องถิ่น การดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ

7. เป็นหลักสูตรที่สนับสนุนให้ผู้เรียนร่วมมือกันใช้ความรู้ ความสามารถเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการพัฒนาสังคม

8. เป็นหลักสูตรที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สามารถศึกษาหาความรู้และทักษะจากแหล่งวิทยาการ สถานประกอบการและสถานประกอบอาชีพอิสระ

12.2 จุดหมาย หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524

1. เพื่อให้รู้จักดำรงชีวิตบนพื้นฐานแห่งคุณธรรม ไม่เบียดเบียนผู้อื่น มีความซื่อสัตย์ สุจริตและยุติธรรม มีระเบียบวินัย มีน้ำใจเป็นนักกีฬา มีสุขภาพสมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ มีความรับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัว ท้องถิ่น และประเทศชาติ

2. เพื่อให้รู้จักวิธีการเรียนรู้ คิดเป็น ทำเป็น รู้จักแก้ปัญหา มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีนิสัยใฝ่หาความรู้และทักษะอยู่เสมอ รักการทำงาน สามารถทำงานเป็นหมู่คณะ มีความขยันหมั่นเพียร อดทนและรู้จักประหยัด

3. เพื่อให้มีความรู้ ทักษะในวิชาอาชีพเพียงพอแก่การดำเนินชีวิต มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพ รู้ช่องทางในการประกอบสัมมาชีพที่เหมาะสมกับตน เพื่อสร้างสรรค์ความเจริญต่อท้องถิ่นและประเทศชาติ

4. เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจ และเห็นคุณค่าในวิทยาการ ศิลปะวัฒนธรรมชาติ รู้จักใช้และอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

5. เพื่อให้รู้จักเคารพสิทธิ เสรีภาพของผู้อื่น รู้จักหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น รู้จักใช้สิทธิเสรีภาพของตนในทางสร้างสรรค์บนรากฐานแห่งกฎหมาย จริยธรรมและศาสนา

6. เพื่อให้มีความสำนึกในการเป็นคนไทยร่วมกัน เสียสละเพื่อส่วนรวม มีความรักชาติ รักประชาธิปไตย รู้จักใช้สติและปัญญาในการดำรงรักษาไว้ซึ่งความมั่นคงของชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์

7. เพื่อให้เข้าใจพื้นฐานและปัญหาการเมือง เศรษฐกิจและสังคมของประเทศและ

ของโลกปัจจุบัน มีความสำคัญในการเป็นส่วนหนึ่งของ มนุษยชาติ รู้จักแก้ปัญหา และข้อขัดแย้งด้วย
วิธีการแห่งปัญญาและสันติวิธี

12.3 โครงสร้าง หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524

1. วิชาบังคับ มี 2 ส่วน

1.1 วิชาสามัญ จำนวน 24 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่

ภาษาไทย	6 หน่วยการเรียนรู้
สังคมศึกษา	6 หน่วยการเรียนรู้
พลานามัย	6 หน่วยการเรียนรู้
วิทยาศาสตร์	6 หน่วยการเรียนรู้

1.2 วิชาพื้นฐานวิชาอาชีพ จำนวน 12 หน่วยการเรียนรู้ โดยเลือก สาขาใดสาขาหนึ่งต่อไปนี้

ช่างอุตสาหกรรม	12 หน่วยการเรียนรู้
เกษตรกรรม	12 หน่วยการเรียนรู้
คหกรรม	12 หน่วยการเรียนรู้
พาณิชยกรรม	12 หน่วยการเรียนรู้
ศิลปหัตถกรรม	12 หน่วยการเรียนรู้
ศิลปกรรม	12 หน่วยการเรียนรู้
สาธารณสุข	12 หน่วยการเรียนรู้

หมายเหตุ วิชาพื้นฐานวิชาอาชีพสาขาต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้นยกเว้นสาขาศิลปกรรม
เป็นวิชาที่ตรงกันกับวิชาแกนวิชาชีพของหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2524

2. วิชาเลือก เลือกจากกลุ่มวิชาต่าง ๆ ต่อไปนี้ให้เป็นไปตามแผนการเรียนรู้

ภาษาไทย	สังคมศึกษา
พลานามัย	วิทยาศาสตร์
คณิตศาสตร์	ภาษาต่างประเทศ
ศิลปกรรม	ช่างอุตสาหกรรม
เกษตรกรรม	คหกรรม
พาณิชยกรรม	ศิลปหัตถกรรม

12.4 หลักเกณฑ์การใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524

1. เวลาเรียน หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลายใช้เวลาเรียนโดยปกติประมาณ 3 ปี หรือ 6 ภาคเรียน
2. จำนวนเวลาเรียน ในปีการศึกษาหนึ่งๆ ให้มีเวลาเรียนไม่น้อยกว่า 200 วัน หรือ 40 สัปดาห์ ภาคเรียนละ 20 สัปดาห์ และโรงเรียนอาจเปิดภาคฤดูร้อนได้อีกตามที่เห็นสมควรโดยให้มีเวลาเรียน 4 สัปดาห์
3. การจัดการเวลาเรียน ในสัปดาห์หนึ่งให้โรงเรียนจัดการเวลาเรียนวันละ 7-8 คาบ คาบละ 50 นาที สัปดาห์ละ 35-40 คาบ ในคาบเวลาดังกล่าว ควรเป็นเวลาให้เรียน 28-35 คาบ เวลาที่เหลือให้โรงเรียนจัดกิจกรรมแนะแนว สอบซ่อมเสริมหรือให้นักเรียนเรียนซ้ำวิชาที่ไม่ผ่านไม่น้อยกว่า 3 คาบ (นอกจากนี้ต้องให้นักเรียนได้มีเวลาศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองอีกด้วย)
4. หน่วยการเรียน รายวิชาที่ใช้เวลาเรียน 2 คาบต่อสัปดาห์ต่อหนึ่งภาคเรียน ให้มีหน่วยการเรียน 1 หน่วยการเรียน วิชาใดที่มีจำนวนคาบเรียนมากกว่า หรือน้อยกว่า 2 คาบต่อสัปดาห์ต่อหนึ่งภาคเรียน ให้มีหน่วยการเรียนมากขึ้นหรือน้อยลงเป็นสัดส่วนกันไปสำหรับภาคฤดูร้อนซึ่งมีเวลาเรียน 4 สัปดาห์ เวลาเรียนต่อสัปดาห์ของรายวิชาที่เปิดสอนจะต้องเป็น 5 เท่าของเวลาที่กำหนดสำหรับภาคปกติ
5. วิชาบังคับและวิชาเลือก ให้นักเรียนเรียนวิชาบังคับและวิธีการที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด สำหรับภาษาต่างประเทศนั้นนักเรียนจะเลือกเรียนได้ 2 ภาษา
6. การประเมินผลการเรียน การประเมินผลการเรียนและการโอนผลการเรียน ให้เป็นไปตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการประเมินผลการเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524
7. เกณฑ์การจบหลักสูตร
 - 7.1 ต้องเรียนให้ครบตามแผนการเรียนที่กำหนดไว้
 - 7.2 ต้องสอบได้ไม่น้อยกว่า 75 หน่วยการเรียน
 - 7.3 ต้องได้จำนวนหน่วยการเรียนในวิชาบังคับตามหลักสูตร

- 7.4 ต้องเข้าร่วมกิจกรรม 1 คาบต่อสัปดาห์ ตลอด 3 ปี โดยมีเวลาเข้าร่วมกิจกรรมนั้นไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของเวลาที่กำหนดไว้
8. การแก้ไขเปลี่ยนแปลงหลักสูตร ให้ปลัดกระทรวงศึกษาธิการมีอำนาจในการสั่งยกเลิกเพิ่มเติม และเปลี่ยนแปลงรายวิชาและเนื้อหาของรายวิชาต่าง ๆ ในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524
9. กิจกรรม โรงเรียนต้องจัดให้มีกิจกรรม เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ในหลักสูตรให้กว้างขวางยิ่งขึ้น เพื่อสนองความสนใจ และเพื่อส่งเสริมการพัฒนาบุคลิกภาพและเสริมสร้างอุปนิสัยอันดีงามของนักเรียน อย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 คาบ ทุกภาคเรียน โดยจัดตามคู่มือการจัดกิจกรรมนักเรียนระดับประถมและมัธยมศึกษา พุทธศักราช 2520 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (ครั้งที่ 2) พุทธศักราช 2521
10. การแนะแนว โรงเรียนต้องจัดให้มีการบริการแนะแนวส่วนตัว แนะแนวการเรียนและการศึกษาต่อเพื่อช่วยแก้ปัญหาให้นักเรียนสามารถเล่าเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ
11. การสอนซ่อมเสริม โรงเรียนต้องจัดให้มีการสอนซ่อมเสริมสำหรับนักเรียนที่เรียนอ่อน เพื่อแก้ไขความบกพร่องต่าง ๆ และเพื่อช่วยให้มีพื้นฐานอันมั่นคงในการเรียนรู้

หมายเหตุ รายวิชาในกลุ่มวิชาช่างอุตสาหกรรม เกษตรกรรม ดหกรรม พาณิชยกรรมและศิลปหัตถกรรม ให้เลือกจากหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2524 และหลักสูตรอื่น ๆ ที่กระทรวงศึกษาธิการอนุมัติ

จะเห็นว่าจุดหมายของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ. 2524 เน้นการพัฒนาตัวบุคคล ทั้งทางด้านคุณธรรมและปัญหา ให้มีเจตคติว่าการประกอบอาชีพเป็นสิ่งดีไม่ใช่สิ่งต่ำต้อย ไม่จำเป็นต้องเรียนสูง ๆ และสร้างความสามารถทั่วไปในระบอบประชาธิปไตย ในโครงสร้าง มีวิชาใหม่ ๆ เกิดขึ้น เน้นวิชาชีพและใช้หน่วยการเรียนไม่ใช่หน่วยกิต ถ้านักเรียนเรียนเร็วอาจจบเร็วกว่า 3 ปี ก็ได้

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ. 2524 นี้เป็นฉบับที่ได้รับการพัฒนาให้ต่อเนื่องจากหลักสูตรประถมศึกษา 2521 และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ. 2521 คือหลักสูตร

ประถมศึกษา ต้องการผลิตผู้เรียนที่ ขยัน หาเงินได้ เป็นพลเมืองดี และมีชีวิตที่สงบสุข แต่ ถ้าผู้เรียนต้องการศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ผู้เรียนก็จะต้องมีโอกาสค้นหาความสนใจ ความถนัด ความสามารถพิเศษของตนอย่างกว้างขวาง รวมทั้งมีโอกาสดำเนินชีวิตการทำงานและ อาชีพในท้องถิ่น ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มุ่งให้ผู้เรียนได้พัฒนาได้ฝึก ความถนัด ความ สนใจ ที่ค้นพบแล้วอย่างจริงจัง จนสามารถนำไปประกอบอาชีพได้ แต่ก็มีได้ย่อหย่อนในด้าน การปลูกฝังคุณธรรมและความเป็นพลเมืองดี นับว่าเป็นหลักสูตรที่มีความต่อเนื่องในด้านการ ตอบสนองนโยบายและความต้องการตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520 มีเนื้อหาสาระ ให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนให้ถูกกับความสามารถ ความถนัดของตนและเอื้อกับการจัดดำเนินการ ของโรงเรียนตามสมควร แต่การพัฒนาหลักสูตรนั้นเป็นกระบวนการที่ได้รวมเอาการปรับปรุง แก้ไข ไว้ด้วย แม้ว่าจะได้มีการดำเนินงานอย่างรอบคอบแล้ว ครูผู้นำหลักสูตรไปปฏิบัติใน ระดับห้องเรียน ผู้บริหารและประชาชนทั่วไปอาจจะพบสิ่งที่ควรแก้ไข ปรับปรุง การให้ข้อมูล หรือข้อเสนอแนะกับกระทรวงศึกษาธิการย่อมเป็นผลดีต่อกระบวนการพัฒนาหลักสูตรอย่างมาก

13. สรุป

การให้การศึกษาแก่เยาวชนทั้งประเทศจำเป็นต้องใช้หลักสูตรหลาย ๆ หลักสูตร เช่น หลักสูตรในระดับประถมศึกษา ในระดับมัธยมศึกษา และในระดับอุดมศึกษา หลักสูตรแต่ละ ระดับจะสนองความต้องการของกลุ่ม เยาวชนที่มีสภาพจิตใจ ร่างกาย มีความสามารถในการ เรียนรู้ และมีความต้องการทางการศึกษาแตกต่างกันออกไป หลักสูตรที่ดีนั้นต้องมีองค์ประกอบ ของหลักสูตร 4 ประการคือ มีความมุ่งหมายของหลักสูตร ส่วนใหญ่หลักสูตรจะมุ่งให้ผู้เรียน มีการพัฒนาพฤติกรรมทั้ง 3 ด้าน คือมีความมุ่งหมายเพื่อพัฒนาทางความรู้ (Cognitive Domain) เพื่อพัฒนาทางความรู้สึกและอารมณ์ (Affective Domain) และพัฒนาทางด้านทักษะต่าง ๆ (Psychomotor Domain)

องค์ประกอบประการที่สองของหลักสูตรคือ เนื้อหา (Content) ในองค์ประกอบนี้เอง หลักสูตรจะต้องมีการพิจารณาเนื้อหาสาระที่จะนำไปสอบก่อนหลัง พร้อมทั้งกำหนดเวลาด้วย เพื่อให้ผู้เรียนเรียนรู้และพัฒนาไปได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

องค์ประกอบประการที่สามคือการนำหลักสูตรไปใช้ หัวใจเอาการนำหลักสูตร ไปใช้คือ การสอน ดังนั้นในองค์ประกอบนี้ครูจึงเป็นผู้มีความสำคัญที่สุด เพราะถือว่าครูเป็นผู้ ปฏิบัติที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และพัฒนาการได้มากที่สุด

องค์ประกอบประการที่สี่คือการประเมินผลหลักสูตร การประเมินผลหลักสูตรเป็นงานที่ละเอียด เป็นการหาจุดบกพร่องที่ควรแก้ไขของหลักสูตร เพราะฉะนั้นจึงต้องมีการประเมินผลการใช้หลักสูตรอยู่ตลอดเวลา

อย่างไรก็ดี หลักสูตรของเรามีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอด ทั้งนี้เนื่องมาจากความก้าวหน้าทางวิทยาการสมัยใหม่ ความเจริญก้าวหน้าในการขนส่งสื่อสาร การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม แนวความคิดทางด้านการเมือง สังคม ล้วนแต่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรทั้งสิ้น หลักสูตรที่ดีต้องมีการเปลี่ยนแปลงจะหยุดนิ่งอยู่กับที่โดยไม่มีการปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงเลยนั้นไม่ได้ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงนั้นจำเป็นต้องดำเนินไปในทิศทางที่ถูกต้อง มีจุดหมายปลายทางที่แน่นอน และต้องดำเนินการอย่างรอบคอบ

14. คำถามและกิจกรรมประกอบท้ายบทที่ 3

1. หลักสูตรมีประวัติความเป็นมาอย่างไร
2. หลักสูตรหมายความว่าอย่างไร และหลักสูตรของไทยในปัจจุบันแบ่งเป็นกี่ประเภท
3. องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรนั้นมีอะไรบ้าง
4. ระดับการศึกษาของประเทศไทยในปัจจุบัน แบ่งเป็นกี่ระดับ และแต่ละระดับมีลักษณะที่สำคัญอย่างไร
5. ถ้าให้ท่านเลือกหลักสูตร ระดับใดระดับหนึ่งมาวิจารณ์ ท่านจะเลือกหลักสูตรระดับใด ทำไมท่านจึงสนใจหลักสูตรระดับนั้น จงบอกแนวคิดของท่าน